

Korset och Kronan

Nr 121/2022

Jesus säger: Håll fast vid
det du har så att ingen
kommer och tar din krona
(Upp. 3:11)

Ordet om korset är en
dårskap för dem som går
förlorade, men för oss som
blir frälsta är det en Guds
kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden
leder sina får (Joh. 10)

Sankt Martin och Svenska kyrkan (8)

Alla tidigare nummer av ”*Korset och
Kronan*” finns på vår hemsida:

[https://www.evluth.se/
predikningar.html#stenrydh-kyrkoblad](https://www.evluth.se/predikningar.html#stenrydh-kyrkoblad)

I denna artikelserie har följande ämnen
behandlats.

Nr 113: Hardt, Söderblom, Aulén.

Nr 114: Kvinnliga präster 1958, Kyrklig
Samling, pietismens kyrkosyn.

Nr 115: Rosenius, Waldenström, Bibel-
frågan, Axel B. Svensson, BV, kyrkofrågan.

Nr 116: Tom Hardts Rundbrev 1969.

Nr 117: Walther, Missouri, Harms teser,
konventiklar, Grunnet, Franz Pieper.

Nr 118: Glansperiod, Walthers skrifter,
striden om nådavalet (predestinationen).

Nr 120: Lutherska kyrkor i USA.
Synodalkonferensens utveckling.

Wisconsinsynoden

I detta och nästa nummer skall
utvecklingen inom Wisconsinsynoden först
beröras. Denna i förhållande till Missouri
mindre synod gick från pietistisk oklarhet
och unionism till att bli mer och mer
konfessionellt luthersk. Detta skedde i hög
grad på grund av den framstående
teologen *Adolf Hoenecke* (1835-1908). Hans
stora verk *Evangelisch-Lutherische Dogmatik*
utkom postumt 1909, redigerat av hans
söner Walther och Otto. Det är ett mycket
stort och viktig verk i fyra band, skrivet på
tyska.

Vid denna tid skedde all undervisning,
teologiska samtal m.m. fortfarande på
tyska. Man var mycket mån om att bevara
sitt tyska modersmål också ur teologisk och
kyrklig synpunkt. Nästan all luthersk
litteratur – både enklare uppbyggelse-
böcker och mera vetenskaplig litteratur –
var ju skriven på tyska eller latin. De
bibliska grundspråken var också levande
för prästerna, som hade en mycket
grundlig utbildning. Man var rädd för att

det engelska språket skulle leda till reformert påverkan.

Också Wisconsinssynodens blivande präster studerade i regel teologi vid Missouri-synodens teologiska fakultet i St Louis, där C.F.W. Walther, Franz Pieper, Georg Stoeckhardt m.fl. verkade.

Om Adolf Hoenecke finns en fin liten uppsats av Timothy Grundmeier, se

<https://studiumjournal.com/author/hoenecke-bio>

Hoenecke var född ett stycke söder om Berlin. Han kom från en militärfamilj utan större intresse för religionen. Adolf ville dock bli präst och studerade därför i Halle för den framstående konservativa pietisten *August Tholuck* (1799-1879). Tholuck var en from professor som tog sig an den unge teologen Adolf, som kom till universitetet med tämligen ringa kunskaper om den kristna tron.

Tholuck skrev ett stort verk om de ortodoxa teologerna i Wittenberg, men han var som pietist ganska kritisk mot dem. Hoenecke kom dock genom sina fortsatta studier av Bibeln, bekännelse-skrifterna och den lutherska ortodoxin att så småningom bli klart konfessionellt luthersk. När han efter prästexamen inte kunde finna någon ledig prästtjänst valde han att verka som informator i Schweiz. Där hade han också mycket tid för sina omfattande teologiska studier.

I Schweiz fann Adolf sin fästmö, *Mathilde Hess*, dotter till en reformert präst. Eftersom Adolf fortfarande saknade prästtjänst hamnade han i ekonomiska svårigheter och valde att emigrera till Amerika. Han blev utsänd som pastor i tjänst hos ett unionistiskt missionsällskap i Berlin. Sedan hade han tänkt återvända för att gifta sig när någon prästtjänst blev ledig. Han kom till Wisconsin år 1863 då han var 28 år gammal. Han blev kallad till Farmington utanför Watertown. Där fick han kontakt med *pastor John Bading*

(1824-1913), vilken var konfessionellt luthersk och en av Wisconsinssynodens ledande män. De båda insåg nu att banden med statskyrkorna i Tyskland (Preussen) måste brytas. Hoenecke skickade också bud efter sin fästmö och hon reste till Amerika. Bading vigde dem.

Av de två vännerna var Hoenecke en mycket tillbakadragen person, medan Bading var utåtriktad och aktiv. Hoenecke blev kallad att vara redaktör för en kyrkotidning (*Gemeinde-Blatt*). Detta utnyttjade han för att undervisa synodens pastorer i den konfessionellt lutherska läran. Han visade det felaktiga i Iowa-synodens syn på s.k. ”öppna frågor” och visade att allt vad Bibeln lär också måste läras av alla präster i en rätt kyrka. Det blev en hel del kyrkliga förvecklingar innan Wisconsinssynoden till sist följde Hoeneckes och Bading's klara teologiska linje.

Hoenecke tog nu närmare kontakt med C.F.W. Walther, vars klara teologi han beundrade. Men Walther var fortfarande kritisk mot den unionism som rådde inom Wisconsinssynoden. Men slutligen insåg Walther att Wisconsin verkligen var på väg att följa en klart ortodox linje. Synoderna kom så att förenas i flera steg. Deras teologiska seminarier förenades och den s.k. *synodalkonferensen* upprättades år 1872. Den leddes av Hoenecke och Bading. I synodalkonferensen ingick synoderna från Missouri, Wisconsin, Minnesota och Ohio och några andra, mindre synoder.

Adolf Hoenecke blev kallad som professor i dogmatik vid Wisconsinssynodens teologiska seminarium. År 1893 flyttades seminariet från Milwaukee till Wauwatosa. Samtidigt rasade den tidigare nämnda striden om utkorelsen som värst. Hoenecke intog här en klar och fast biblisk hållning. Hans lugna och eftertänksamma sätt att argumentera betydde mycket. August Pieper skriver om honom:

Hoenecke var ingen eldfångad krigare som hänsynslöst bröt fram och pressade sig genom fiendens linjer så att andra kunde följa efter... Han arbetade sig snarare fram noggrant under lång tid med stor försiktighet genom denna artikel i den kristna läran (Grundmeier, a.a. s. 2).

Det var faktiskt efter denna Hoeneckes presentation som synodalkonferensen till sist kom att definitivt anta den rena, bibliska läran om utkorelsen. Därmed tog man också klart ta avstånd från de villfarelser som rådde inom Ohiosynoden och på många andra håll.

Hoenecke verkade troget i Wauwatosa fram till sin död år 1908, då han efterträddes av John Schaller. Det skall sägas att Adolf Hoenecke *inte* var någon representant för den s.k. *Wauwatosa-teologin*, vilken senare skall behandlas.

Något om Hoeneckes dogmatik

Som nämnts är detta ett förnämligt verk i fyra tjocka volymer. Jag har haft stor glädje av att studera dessa vid sidan av Franz Piepers dogmatik. Pieper skriver också mycket uppskattande om Hoenecke.

Här framställs den bibliska läran enligt äldre, ortodoxa mönster, men också präglad av Hoeneckes person. Han ställer upp en rad teser och behandlar dem sedan på sitt lugna, tydliga och eftertänksamma sätt i olika underavdelningar.

Hela *första bandet* handlar om teologins rätta förutsättningar. Hoenecke går då också igenom många av de felaktiga förutsättningar som hade utvecklats inom den europeiska universitetsteologin. Han visar att all sund, biblisk teologi måste utgå från Guds rena och klara ord.

Ett kapitel handlar om vad religion, teologi och dogmatik är. Sedan kommer huvudkapitlet om den heliga Skrift. Med stor tydlighet visar Hoenecke att Bibeln är inspirerad av den helige Ande och att detta verkligen är en *verbal*-inspiration där varje ord i grundtexten är verkat av den helige Ande. Men författarna var inga viljelösa

robotar utan heliga människor som Gud använde till sitt verk.

Hoenecke går också igenom skillnaden mellan de kanoniska och de apokryfiska böckerna. Han visar att Luther och den äldre ortodoxin i NT skilde mellan de säkra huvudskrifterna (homologoumena) och de motsagda (antilegomena) till vilka Chemnitz räknade Hebr., 2 Petr., 2-3 Joh., Judas, Jakob samt Uppb. Denna äldre indelning kom sedan av senortodoxin (Baier) att ersättas av synen att *alla* NT:s 27 böcker är i samma mån kanoniska och inspirerade. Hoenecke ansluter sig till den synen. Men både Walther och Franz Pieper höll fast vid att vi här måste hålla oss till den gamla kyrkans vittnesbörd. Därför skall vi alltid läsa de motsagda sju skrifterna i ljuset av de säkra tjugo huvudskrifterna. Därför placerade också Luther några av dem sist i sin bibelöversättning. I vår kyrka håller vi fast vid denna äldre, lutherska uppfattning.

Men denna syn innebär dock att vi med trygghet och visshet kan använda alla de 27 nytestamentliga skrifterna som Guds ord *förutsatt att vi inte tolkar in främmande läror* utifrån de motsagda skrifterna. Detta var fornkyrkans huvudargument eftersom de var ytterst noga med att inte godkänna några främmande skrifter i kanon. Därför skilde de bort sådana skrifter som var klart *icke-apostoliska* och *icke-kanoniska*. De motsagda skrifterna var sådana som vissa villolärare hade använt för att t.ex. lära ett jordiskt tusenårsrike eller för att lära att en kristen som avfallit inte kunde komma till tro igen. Villolärarna stödde sig felaktigt på vissa ställen i Jakobs brev och i Uppenbarelseboken. Därför blev dessa skrifter motsagda. I våra bekännelseskriter (apologin) visar t.ex. Melancton hur ett omdiskuterat ställe i Jakobs brev (Jak. 2:24) om rättfärdiggörelse genom gärningar bör förstås i enlighet med den rätta, bibliska läran (SKB s. 143ff, Trigl. 188:123ff).

Som Hoenecke påpekar har också dessa motsagda skrifter ett starkt inre vittnesbörd som helt stämmer överens med de säkra huvudskrifterna.

Både den romersk-katolska och den reformerta kyrkan gör här fel. Romarna tar i sin kanon också med de s.k. *apokryferna* i GT, vilka aldrig varit godkända bland de judar som fastställde kanon. Luther tog med dessa i sin bibelöversättning, men han skriver att de inte tillhör kanon. De är dock nyttiga att läsa och förklarar vad som hände mellan GT:s och NT:s skrifter. De reformerta ville ej ha med dessa skrifter och de vägrade att acceptera skillnaden mellan säkra och motsagda skrifter i NT. Deras syn är ohistoriskt.

Luthers kollega *Carlstadt* hade denna felaktiga uppfattning och tog mycket illa upp när Luther skrev om att Jakobs brev hör till de motsagda skrifterna. Det visade sig senare att *Carlstadt* var en svärmare. De reformerta följde honom i förnekelsen av nattvarden (*Zwingli*, *Calvin*). Den reformerta synen på kanon ledde under 1800-talet till att man inte accepterade Luthers företal till NT:s böcker, vilka tidigare alltid fanns med i de lutherska biblarna. Dessa företal är mycket goda och viktiga att läsa. Den ortodoxe *Abraham Calovius* hade t.ex. i sin bibelläsningssplan också med alla Luthers företal. På så sätt fick lutherska bibelläsare en god och riktig syn på de olika bibelböckerna.

Under mina kontakter med Wisconsin-synoden på 1970-talet fann jag att också de tonade ner skillnaderna mellan säkra och motsagda skrifter i NT. De följde härvid mera Hoenecke än *Walther* och *Franz Pieper*.

I det *andra bandet* behandlar Hoenecke läran om Gud, hans väsen och egenskaper. Detta är den "egentliga dogmatiken". Läran om Skriften är en förutsättning för denna del. De teologer som förkastar skriftprincipen kan därför aldrig på allvar

bedriva någon sund exegetik eller dogmatik. Den *egentliga dogmatiken* hos Hoenecke är verkligen en underbar läsning. Efter läran om Gud och Treenigheten kommer Hoenecke in på skapelsen och försynen, änglarna och människan. Allting behandlas utifrån tydliga och klara bibelställen.

I det *tredje bandet* behandlas den viktiga läran om frälsningen. Hoenecke utgår då ifrån Guds eviga rådslut om vår frälsning, utkorelsen. Som nämnts gjorde Hoenecke detta på ett mycket bra ingående sätt i samband med striden om nådavalet. Han skriver därefter utförligt om Kristi person och verk, Kristi utblottelse och upphöjelse och hans olika ämbeten. Allt sker enligt den äldre, goda lutherska traditionen med en sund framställning grundad på klara och tydliga bibelställen (*loci*). Man önskar av hjärtat att en sådan teologi skulle kunna komma tillbaka och bli rådande också i vår tid.

Sedan kommer Hoenecke in på läran om den helige Ande och hans verk. Han visar noga hur begreppen kallelse, upplysning, pånyttfödelse, omvändelse, bot och rättfärdiggörelse hänger samman. Han visar hur människan bara kan befinna sig i två olika tillstånd. Antingen är en människa *oomvänd* eller *omvänd*. Det finns inte något tredje mellanstadium, så som man lärde inom den s.k. botpietismen.

I det synnerligen viktiga kapitlet om rättfärdiggörelsen visar Hoenecke att de bibliska begreppen (GT: *hizdíq* och NT: *dikaióo*) betyder *förklara rättfärdig*, alltså ett rättsligt frikännande och inte som katolikerna och andra menar ett fysiskt inflöde av rättfärdigheten. Hoenecke polemiserar lugnt och sakligt mot den romerska läran om den ingjutna nåden. Denna lära förstör hela kristendomen och det är mot denna som Luther så skarpt protesterade. Vi blir rättfärdiggjorda enbart för Kristi skull. Som exempel skriver Hoenecke:

Lärosats II.

Rättfärdiggörelsens väsen består i tillräknandet av Jesu Kristi rättfärdighet.

”.... Detta sker inte på fysiskt sätt ... utan genom tillräknande. Gud har tillräknat honom (Kristus) vår synd, skuld och vårt straff (Jes. 53:5, 6, 12; 2 Kor. 5:21, Gal. 3:13; 4:4f). Så blir syndaren rättfärdiggjord genom Kristus på det sättet att Kristi rättfärdighet tillräknas honom. *Rättfärdigheten kommer alltså till oss genom tillräknande*” (Bd 3, s. 341).

Hoenecke anför så en mängd bibelställen till stöd för detta. De är valda med stor omsorg och han går också in på exeGES av grundtexten. Därefter anför han citat från både de lutherska ortodoxerna (Chemnitz, Gerhard) och även från motståndarna (katoliken Bellarmin) och hur denne vederläggs av Gerhard. Sedan kommer Hoenecke in på hur hans samtida teologer i Tyskland har förvanskat denna viktiga huvudlära. Hela avsnittet om rättfärdiggörelsen omfattar 78 sidor.

Kapitlen om hur Kristus bor hos den omvända syndaren och hur han helgar oss är mycket läsvärda. Detta leder in till fjärde bandet om hur helgelsen sker genom nådemedlen.

Här behandlar Hoenecke först Guds Ord som nådemedel. Det är ett mycket viktigt kapitel. Här talas också ingående om skillnaden mellan lag och evangelium.

Därefter kommer läran om sakramenten, dopet och nattvarden. Till sist kommer läran om kyrkan och ämbetet, de olika stånden (kyrkoståndet, överheten, hemmet) och till sist läran om Antikrist och de yttersta tingen.

Till skillnad från behandlingen hos Luther och i våra bekännelseskrifter finns inget särskilt kapitel om *bikten* som nådemedel och sakrament. Hos Walther finner man en iver för att den privata bikten skulle återinföras, vilket också skedde inom Missouri. Luther betonade ju

att också bikten kan räknas som ett sakrament även om den inte har något yttre tecken som dopet (vattnet) och nattvarden (bröd och vin). I Luthers lilla katekes finns också bikten som ett särskilt huvudstycke.

En annan och allvarligare svaghet hos Hoenecke är att han i nattvardsläran kritiskt följer senortodoxin, som kom att avvika från Luther och Chemnitz. Men i detta är Hoenecke inte ensam. Både inom Missouri och Wisconsin fanns denna omedvetenhet om skillnaderna mellan den äldre, ortodoxa lutherdomen och senortodoxin. Man kritiserade visserligen senortodoxin för dess avvikelse i fråga om *nådavalet* (läran att endast Gud förutsåg vilka som skulle komma till tro, *praevisa fide*), men insåg inte att Melanchtons filippism i nattvardsläran också till viss del hade lett senortodoxin på fel väg. Men Walther var ändå mycket kraftfull i sin kritik av Melanchton! Och Bente har i sin inledning till bekännelseskrifterna (Triglotta) ett utmärkt längre avsnitt om Melanchtons avvikelser i nattvardsläran.

Istället för att med kraft liksom Luther betona att Kristi närvaro sker *omedelbart* vid läsandet av instiftelseorden (konsekrationen) lärde Hoenecke i enlighet med senortodoxin följande:

”Konsekrationen består enligt Quenstedt av:

1. Avskiljandet av elementen från vanligt bruk.

2. Välsignelsen med vilken elementen under högtidlig bön bestäms för att användas i nattvarden.

3. Den sakramentala föreningen (*sacramentalis unitio*), d.v.s. att föreningen mellan bröd och vin och Kristi kropp och blod sker så, att det framräckta brödet är gemenskapen med Kristi kropp och det framräckta vinet gemenskapen med hans blod. Men Quenstedt lägger genast till att den sakramentala föreningen *enbart sker i*

utdelandet [kursiverat hos Hoenecke]. Bröd och vin är inte bärare av Kristi kropp och blod innan de äts och dricks. Detta bevisas av Kristi ord: 'Tag och ät, detta är min kropp.' Dogmatikerna kallar därför föreningen som sker i konsekrationen för en *preklusiv* handling, d.v.s. en handling vars resultat först inträder vid ätandet och drickandet" (Dogmatik, del IV, s. 127).

Detta är inte Luthers utan Melanchtons lära eller snarare en radikal konsekvens av denna. Detta har bl.a. tydligt visats av Tom Hardt i hans doktorsavhandling "*Venerabilis & adorabilis eucharistia*" (Klippan 1971).

Att Luther inte skulle ha kunnat acceptera Quenstedts och Hoeneckes framställning på denna punkt framgår med all önskvärd tydlighet i Luthers stora nattvardsskrifter, som vår bekännelse eftertryckligt hänvisar till. Luther förklarar i både ord och handling att vi har all rätt att falla ner och *tillbe Kristi kropp och blod i brödet och vinet* direkt efter konsekrationen, vilket skulle ha varit en hädelse om närvaron först skedde vid ätandet och drickandet. Luther säger att det är en fri sak om man vill göra detta, men han förnekar inte det rätta och riktiga i en sådan tillbedjan, vilken han själv alltid tillämpade. Melanchton däremot gillade inte detta, vilket han uttryck för i hemliga brev till sina förtrogna vänner.

Efter Luthers död anklagade ju också Melanchton Luthers trogna efterföljare, de s.k. *gnesiolutheranerna* för att vara "brödtillbedjare". Nej, dessa var inga brödtillbedjare. De tillbad Kristi kropp och blod förenade med brödet och vinet direkt efter konsekrationen i enlighet med biblisk lära. Kristi ord säger inte: "Detta *skall bli* min kropp", utan "Detta *är* min kropp".

Även teologen *Gunnar Edwardsson* (1950-2021) har på ett förtjänstfullt sätt i en tyvärr hittills opublicerad avhandling visat att senortodoxin på denna punkt avviker från Bibeln. De följde inte troget

Luther, bekännelsen och de äldre ortodoxerna, främst Chemnitz, Selnecker och Kirchner.

Gunnar Edwardsson betonade på senare år att han i allt omfattade Tom Hardts framställning av nattvardsläran. Edwardsson såg sitt arbete som en vidareutveckling av Hardts "Venerabilis" med tillämpning på senortodoxin. Han skickade sitt manuskript till mig och jag var också närvarande när avhandlingen lades fram vid en disputation i Lund. Men Gunnar var då tyvärr redan sjuk och hade inte så lång tid kvar. Han är nu hemma hos sin Herre och Frälsare. Det är min innerliga önskan och förhoppning att denna förnämliga avhandling skall få publiceras. Jag har frågat om detta men tyvärr ej fått tillåtelse. Jag är övertygad om att Gunnar verkligen skulle ha önskat att hans arbete kunde få läsas av flera.

I Amerika har *Bjarne W. Teigen* (1910-2004) i en mycket fin bok visat att Martin Chemnitz på denna punkt lär bibliskt i överensstämmelse med Luther och gnesiolutheranerna. Se

The Lord's Supper in the Theology of Martin Chemnitz, Lake Mills, 1986

http://www.lhf.ru/pdf/Teigen_eng.pdf

Denna lärofråga var på Walthers, Piepers och Hoeneckes tid inte föremål för någon större debatt. Man övertog tämligen oreflektat senortodoxins framställning på denna punkt. Teologen *Charles Porterfield Krauth* (1823-1883) omfattade också den äldre, lutherska synen och så vitt jag vet polemiserade man inom Missouri inte mot honom alls, utan skrev tvärtom uppskattande om hans fina verk om reformationen, där Krauth verkligen betonar just nattvardsläran.

I några noter till Pieper-Muellers dogmatik på svenska påpekar Tom Hardt att detta även Franz Pieper delade den senortodoxa synen på nattvarden. Men

detta var inte på något sätt framträdande hos honom.

Men tyvärr är det så numera, att just Wisconsinsynoden envetet har kommit att driva läran om närvaron på ett felaktigt och filippistiskt sätt. De menar att man går utöver Skriften om man lär att Kristi kropp och blod verkligen blir närvarande direkt när instiftelseorden läses. Man får enligt Wisconsin inte hävda att närvaron direkt i och genom konsekrationen är biblisk lära som skall läras överallt i kyrkan. Därmed går de inte bara emot Luther och den stora majoriteten av teologiska lärare under fornkyrkan och medeltiden, utan framför allt emot Guds ord.

Wisconsinsynoden idag har därmed kommit att inta en position som går långt utöver den inställning som visade sig hos de äldre ortodoxa missourifäderna. När en strid om läran bryter ut – vilket har skett bland konfessionella lutheraner i vår tid beträffande närvaron i sakramentet – visar det sig vilka som på allvar går tillbaka till Bibeln och bekännelsen och vilka som istället mot detta håller fast vid enbart mänskliga tankar.

Ingen skugga skall därför falla över Walther, Pieper, Hoenecke och andra som på sin tid inte hade att utkämpa någon strid i nattvardsläran och som av misstag lät något av ”hö och strå” komma med i sin undervisning. Så visade de ju själva att det varit med senortodoxin i fråga om nådavalet. De upprepade endast de traditionella skillnaderna mellan den bibliska lutherdomen och den reformerta förnekelsen av närvaron, liksom de avvisade det katolska missbruket med att ständigt bevara det överblivna, låsa in det och använda det i procession. Men de beaktade inte tillräckligt hur Melanchtons filippism kommit att påverka senortodoxin. Här har också dokument på senare tid hittats, vilka var okända på Piepers tid. Den s.k. Saliger-striden har därför kommit

att helt omvärderas. Tidigare trodde man att avvisandet av Saliger skedde med rätta därför att han just betonade närvaron redan genom konsekrationen. Nu är det visat att Saliger var en trogen efterföljare till Luther och att det var han som med rätta avvisade motståndarnas filippism. Vår svenske ärkebiskop *Laurentius Petri* (o.1499-1573) avvisade också filippismen med kraft.

Tom Hardts betydelse

I fråga om nattvardsläran har Tom Hardts skrifter haft stor betydelse för dagens lutherdom. Inom Svenska kyrkan fick han starkt stöd för sin uppfattning av domprosten G.A. Danell, som publicerade många viktiga inlägg av Hardt. Kritiken mot Hardt kom både från den pietistiskt färgade gammalkyrkligheten (Kyrka och Folk) och från Wisconsinsynodens allierade i Sverige (Lutherska Bekännelsekyrkan, och Blicum).

Wisconsins representant, professor Siegbert W. Becker besökte vid upprepade tillfällen Sverige och pläderade då för en uppenbart filippistisk uppfattning av nattvarden. Han berättade för mig att han i sin ungdom hade trott att närvaron börjar när instiftelseorden lästes. Men när han teologiskt närmare studerade frågan fann han, att detta var fel. Becker var på många sätt en god teolog och han kämpade verkligen för läran om Bibelns ofelbarhet. Men i nattvardsläran drev han kraftigt motståndet mot den äldre, lutherska synen.

Jag besökte år 1974 Wisconsinsynodens seminarium i Mequon. Vid samtal med de ledande professorerna försäkrade de att Luther på denna punkt inte helt hade frigjort sig från den romersk-katolska läran. De jämförde Luthers ”överdrifter” med en bonde som plöjer en åker. Då fastnar lera på hans stövlar. Luther är som denna bonde, som plöjde katolicismens åker. Plöjandet motsvarade reformationens goda

och viktiga sidor. Men leran på stövlarna var sådana felaktigheter som Luther inte helt gjort sig fri från. Det var t.ex. Luthers nedfallande inför de konsekrerade elementen då han tillbad dem som Kristi kropp. Det var också Luthers månhet om att allt det konsekrerade måste förtäras som ett verkligt sakrament.

Den lärostrid som i Sverige utspelade sig mellan Tom Hardt och Biblicum-Wisconsin kommer att behandlas senare i denna artikelserie.

I nästa nummer av "Korset och Kronan" kommer den s.k. Wauwatosateologin att behandlas.